

13) Število s 25 deliš, ako število s 4 pomnožiš in ta izdelek s številko 100 deliš. Namest da bi število delil s 125, pomnoži ga 8krat in deli izdelek s 1000. N. pr.:

a) $23456 : 25$

b) $13579 : 125$

$$\frac{93824 : 100}{93824 : 100} = 938^{24}_{100}$$

$$\frac{108632 : 1000}{108632 : 1000} = 108^{632}_{1000}$$

14) Ako se dá razštevavec v dva izdelovavca razdeliti se priložno deli, ako deljenec z enim faktorjem, in po tem delež ali kvocienit zopet z drugim faktorjem delimo. N. pr.:

a) $466320 : 48$

b) $784345 : 35$

$$\frac{77720}{9615} \quad 6 \times 8$$

$$\frac{156869}{22409\frac{6}{7}} \quad 5 \times 7$$

$$3 \text{ — } 4 \text{ — } 5 \text{ — } 6 \text{ — } 1 \text{ — } 2 \text{ — } 7$$

15) Priložno s 25 in 125 se dajo števila množiti s pomočjo razštevavanja ali deljenja. Namest da bi s 25 množil, pomnoži število s 100 in deli s 4; in namest da bi s 125 množil, pomnoži število s 1000 in deli s 8. N. pr.:

a) $\frac{5986_{00}}{149650} \times 25$

b) $\frac{3795_{000}}{474375} \times 125$

Ti so najnavadniji prihitleji, ki se dajo pri 4 računskih pravilih prav lahko in v velik korist porabiti. Dosihmal se je v ljudski šoli prav malo podučevalo o tej reči; kajti mislilo se je, da so taki prihitleji za mladino v ljudski šoli pretežki, le nekteri so bili drugačnih misli. Gotovo brez vse škode dajo se prihitleji v računstvu vpeljati, že v 3. razredu ljudskih šol nekoliko, z velikim vspehom pa v 4. razredu. Porok mi je tega lastna skušnja, poterdilo mi je to vso tukajšnje učiteljstvo pri konferencijah in tudi v dunajskem šolskem časniku (Oesterreichischer Schulbote) se nahajajo sestavki v tem smislu. Ali bi ne bilo dobro, da bi se o omenjenih prihitlejih podučevalo povsod v višjih razredih ljudskih šol? Otroci bi se potem tudi pripravljali za srednje šole, kjer iste prihitleje zahtevajo.

Jakob Inglič,

c. kr. učenik.

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

O. Kakor sem ti že pravil, manjka na Kranjskem sploh kapitala, ker skoraj ves denar je založen v kreditnih listih. Hipotečna posojila narodne banke za Kranjsko iznašala so leta 1868. samo 77.250, menjicna in druga posojila 368.163 gl. na leto. Podružnica kreditnega zavoda prevede v Ljubljani po 25.000 — 40.000 gl. na leto. Deželna hranilnica v Ljubljani, edina na Kranjskem, je imela konec leta 1868. 395.119 gl. 58 kr. last-

nega premoženja (eigenthümlicher Reservefond). Vloženih je bilo 1,256.477 gl. — izplačanih pa 1,062.538 gl. 17 kr. Vsega hranjenega premoženja je bilo 5,553.161 gld. 58 kr. — Zastavljavnica sklenjena s hranilnico imela je 18.991 zastav, 96.961 gld. vrednih. Zavarovalne družbe po deželi razsirjene so: notranjo-avstrijska v Gradcu, peštanska in nekatere terzaške. V Ljubljani je od leta 1856. društvo pripomočne posojilnice, ktera je l. 1868. obravnala 168.280 gl., vlog pa je imela 33.647 gl. 50 kr.

Govoriva sedaj nekaj od šolstva! Ljudskih šol je bilo 1868. leta v 288 duhovnijah: glavnih 14, trivialnih 248, za silo 29, za učitelje 1, ženskih obertnijskih 7, obertnijskih za rokodelske učence 3, navadnih ponavljavnih nedeljskih 194 — katehetov 202, učiteljev glavnih šol 38, učiteljev trivialnih šol 164, podučiteljev 40, obertnijskih učitelice 13, učiteljskih pripravnikov 25, za vsakdanjo šolo vgodnih otrok 49.449, v šolo jih je hodilo 32.315, ni jih hodilo 17.134; po jeziku je bilo slovenskih 167, nemških 21, slovensko-nemških 60; lastnih šolskih poslopij 162.

Realka je ena sama; niža realka je bila ustanovljena 1852., v višo se je spremenila 1863., da je imela 1869. l. 236 učencev, učencev je bilo vseh skupaj 12.

Gimnazije ima kranjska dežela 3, dve više, 1 v Ljubljani, 1 v Novem mestu, in eno nižo v Kranji; vse tri so deržavne.

a. Ljubljanska viša gimnazija je imela 1869. l. 23 učencev za obligatne, 6 pa za neobligatne predmete. Učencev je bilo konec leta 557, med njimi 473 Slovencev in 84 Nemcev.

Novomesška viša gimnazija, na kateri uče o. o. frančiškani, je imela 1869. l. 12 profesorjev, učencev je bilo 158.

Niža gimnazija v Kranji s štirimi razredi je 1869. l. štela 7 profesorjev, 78 učencev.

Posebne ali predelne šole so na Kranjskem in sicer v Ljubljani:

1. Kmetijska šola, ki je pa začasno nehala;
2. Tergovska šola Marova;
3. Učilnica za živinozdravilstvo in podkovanje konj, čisto v slovenskem jeziku;
4. Učilnica za babištvo;
5. Nedeljske šole za rokodelske in obertnijske učence so tri, ena je sklenjena z višo realko, ena z poprejšnjo normalko in ena z mestno glavno šolo pri sv. Jakopu.

6. Godbina šola sklenjena z normalko;
7. Godbina šola, ki jo vzderžuje filharmonično društvo, in
8. Pevska učilnica, ki jo vzderžuje národna čitalnica.

Zasebnih odgojilnic je v Ljubljani 1 (Waldherjeva) za moške in 4 za ženske; uršulinska samostana v Loki in v Ljubljani imata tudi notranje šole (odgojilnice za ženske).

(Prih. dalje.)

Stari in mladi Slovenec.

Pomîněti.

O. I poměnáti ali pomeňati, pomenovati meminisse recordari; sūpomîněti - mēnati; opomenovati monere; vūspomeňati - novati - minati - aja in memoriam revocare, vūspomině monitor; poměňũ je memoria p. tvoriti, iměti velikũ poměňũ itd.

S. Kakor mîněti in mēniti — se piše tudi ta glagol različno stsl. in nsl. Po Vaše bi mi bilo pisati pomnēti - pomnīm, meni služi prehajavno pomnim - iti kaj, spomniti koga; spominzati - n̄jati se ali koga, spomin ali spominj; serb. je pomenuti - nem mentionem facio. Ker ste imeli ga stsl. v II. verstí in velikrat z nosnikom; pisarijo sedaj mnogi spomeniti ali celo spomenoti, opomenovati; vendar tudi pomn̄ja animadversio, serb. attentio; opomba; poměňũ pa je paměti ali moj spominj memoria.

Ponizînũ.

S. Hrovat pravi ponizan humilis, jaz pa za ponizen le ponizen, kar je stsl. humiliatus, iz glag. poniziti demittere, humiliare, poniza - žati; — se humiliari, minui.

Ponikva - ponorũ.

O. Ponikva iz po-nikaŋti-na-ěši, — kati-aja, — cati-ěa prunum esse, oculos demittere; perdi (de fluvio terram subeunte), kar ponorũ locus ubi fluvius sub terram absconditur, iz ponrěti - ra - ěši subire, ingredi; pon̄dretũ (i. e. ponrětũ) immersus, ponrūtije immersio.

S. Nsl. pondrěti immergere, pondrt; od tod menda Podnart - ovec na Gorenskem, kraj je vsaj tak; stsl. tudi podũnyrěti - ěja na pr. vī more immergi; serb. od izvora vodi do ponora. — Ponorilivũ adj. stsl. malus se vendar nekoliko vjema z novosl. po-norim-noretĩ, norec!